

บทที่ 1 บทนำ

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) ในฐานะหน่วยงานหลักเชิงนโยบายและวิชาการ มีพันธกิจหลักในการพัฒนามาตรการ กลไก และนวัตกรรมในการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมาย การบูรณาการการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยการจัดประชุมทางวิชาการของ สท. จึงเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภารกิจและผลการดำเนินงานของ สท. ให้เป็นที่รับทราบต่อสาธารณชน และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย/องค์กรภาคีเครือข่าย ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประชุมไปกำหนดเป็นมาตรการ กลไก และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนการส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ให้เป็นไปตามภารกิจของโครงสร้างงานของ สท. ประกอบด้วย สำนักหลัก ๆ ที่เป็นหน่วยงานนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเชิงกลไก มาตรการ แนวทางไปสู่การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่

1. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก (สทด.)
2. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน (สทย.)
3. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส (สทอ.)
4. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.)
5. กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (กพข.)

ดังนั้น สท. จึงได้มีการประชุมวิชาการประจำปีตั้งแต่ปี 2554 – ปัจจุบัน โดยในแต่ละปีจะมีการกำหนดวาระวิชาการประจำปีแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ทางสังคมและประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคม เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำผลงานด้านวิชาการ ผลงานด้านการจัดบริการของภาคส่วนต่าง ๆ และบทเรียนที่ดีที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ในปี 2557 สท. ได้กำหนด ให้มี “งานประชุมวิชาการประจำปี 2557 สร้างคน สร้างชาติ : สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม” ในวันที่ 23 กรกฎาคม 2557 ณ ห้อง Miracle Grand Convention Hall โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร การนำเสนอในงานในวันดังกล่าว ประกอบด้วย

- 1.ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างยั่งยืน ” โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา
2. การเสวนาวิชาการเรื่อง “ภูมิคุ้มกันทางสังคมกับกระแสการเปลี่ยนแปลง” โดย นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป และ คุณสุวรรณี คำมั่น
3. การเสวนาวิชาการในห้องย่อย การเสวนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. การจัดนิทรรศการ
5. การมอบโล่ “สร้างคน สร้างชาติ” แก่บุคคลและองค์กรที่ทำงานร่วมกับ สท.

ดังนั้นภารกิจด้านวิชาการของ สท. จึงได้กำหนดให้มีการสังเคราะห์ถอดบทเรียนจากงานประชุมวิชาการประจำปี 2557 สร้างคน สร้างชาติ : สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไปสู่การพัฒนานโยบาย ระบบ กลไก มาตรการและแนวทางใหม่ รวมทั้งการพัฒนากลยุทธ์ ภาควิทยาศาสตร์ที่จะร่วมทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดพลังทางสังคม “สร้างคน สร้างชาติ : สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม” อย่างยั่งยืน

สท. จึงได้มอบหมายให้คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถอดบทเรียนงานประชุมวิชาการประจำปี 2557 เพื่อนำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไปสู่การผลักดันด้านนโยบาย และตอบสนองกับแผนกลยุทธ์ฉบับที่ 3 พ.ศ.2555 – 2559 ของ สท. ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสังเคราะห์ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ ผลงานที่มีความเป็นเลิศ (Good Practice) ของ สท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อถอดบทเรียนบุคคลและองค์กรต้นแบบ นวัตกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นของเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางการพัฒนามาตรการ กลไกในการดำเนินงานของ สท. ในระยะต่อไป

ขอบเขตการสังเคราะห์งาน

1. คัดเลือกงานวิจัย บทความ หรือผลงานด้านวิชาการที่จะนำเสนอในงานประชุมวิชาการของ สท. ประจำปี 2557 จากนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต และนักศึกษา ที่ สท. เป็นผู้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิญชวนส่งผลงาน
2. คัดเลือก รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์งานวิจัย บทความ หรือผลงานด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการส่งเสริมสวัสดิภาพ การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ และการพัฒนาเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และเครือข่าย เพื่อจัดทำเป็นเอกสารประกอบการประชุม
3. วิเคราะห์ สังเคราะห์ และถอดบทเรียนส่วนงานวิชาการจากเนื้อหาการปาฐกถาพิเศษ การเสวนาทางวิชาการ การนำเสนองานวิจัย บทความ หรือผลงานด้านวิชาการและการนำเสนอผลงานที่มีความเป็นเลิศ (Good Practice) ขององค์กรภาคีเครือข่ายรวมถึงงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินการรวบรวมข้อมูลและประเมินผลเชิงวิชาการจากการประชุมวิชาการของ สท. ประจำปี 2557 ภายหลังจากการจัดงาน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ไปสู่การถอดบทเรียน และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การผลักดันเชิงนโยบายและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ
4. จัดทำรายงานผลการถอดบทเรียนและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การผลักดันเชิงนโยบายและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ จากการจัดงานประชุมวิชาการของ สท. ประจำปี 2557 เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานของ สท. ในระยะต่อไป

การจัดทำรายงานผลการถอดบทเรียนการจัดงานประชุมวิชาการของ สท. ประจำปี

2557

เกริ่นนำ

การถอดบทเรียนเป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ ถือเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการที่ดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงานเพื่อยกระดับการทำงานในองค์กรให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจึงเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียน/ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นการบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ ๆ ที่ระหว่างการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

ผลลัพธ์การถอดบทเรียน

ผลที่ได้จากการถอดบทเรียนงานประชุมวิชาการประจำปี 2557 “สร้างคน สร้างชาติ : สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม” ของ สท. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีดังนี้

- 1) ชุดความรู้
- 2) การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน เครือข่ายการทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย
- 3) การปรับวิธีคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์

หัวใจสำคัญการถอดบทเรียน

หัวใจสำคัญของการถอดบทเรียนต้องมีการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) โดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Matura Benefit) การมีความไว้วางใจทั้งตนเองและผู้อื่น (Trust) และมีการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning)

รูปแบบการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนงานประชุมวิชาการประจำปี 2557 “สร้างคน สร้างชาติ : สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม” มีการดำเนินการถอดบทเรียน 2 รูปแบบ ดังนี้

1. ถอดเป็นเรื่องเล่า

เป็นการนำเสนอผลงานที่มีความเป็นเลิศ (Good Practice) การแสดงนิทรรศการโชว์ผลงานโครงการ / กิจกรรมที่ดำเนินงานในปี 2557 ทั่วประเทศ เพื่อถ่ายทอดความรู้ สอดแทรกความรู้สึก ความคิดเห็นของหน่วยงาน ผู้ปฏิบัติงาน ภาคีเครือข่ายในแง่มุมต่าง ๆ โดยใช้ภาษาง่าย ชวนอ่าน ชวนติดตาม การแสดงผ่านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของภาคใต้นอกห้องประชุมระหว่างการเล่นทางวิชาการเรื่อง “ภูมิคุ้มกันทางสังคมกับกระแสการเปลี่ยนแปลง”

2. ถอดบทเรียนการวิเคราะห์ประเด็น

เป็นการวิเคราะห์เชิงลึกถึงผลงานด้านวิชาการ ผลงานวิจัย โดยผ่านการบูรณาการของหน่วยงานภายในของ สท. ซึ่งได้แก่

- 1) สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก
- 2) สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน
- 3) สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส
- 4) สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ
- 5) กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย

การถอดบทเรียนจึงจัดห้องกรรณำเสนอ 3 ห้องย่อย โดยบูรณาการงานของ 4 สำนัก และ 1 กอง เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการได้มีความรู้ ความเข้าใจ ได้เรียนรู้ เกิดบทเรียนใหม่ ๆ ที่จะนำไปพัฒนากระบวนการงานในองค์กรต่อไป ห้องเรียนรู้อประกอบด้วย

ห้องที่ 1 : ห้องประชุม Miracle Grand A

- การเสวนานำเสนอผลงานวิจัย / ผลงานวิชาการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่

1. ผลงานวิจัยเรื่อง “สถานการณ์ ผลกระทบ และแนวทางการส่งเสริมสวัสดิภาพคุ้มครองและพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ด้วยนวัตกรรมเสริมสร้างความรัก ผูกพันในครอบครัวเพื่อสังคมที่ปลอดภัย” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร ศูนย์วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมด้านการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ผลงานวิจัยเรื่อง “โครงการการพัฒนาสมรรถนะระบบที่ปรึกษาให้สภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. รายงานผลการศึกษา เรื่อง “การเข้าถึงสิทธิในกองทุนสวัสดิการชุมชนของผู้ด้อยโอกาส” โดย นางชนิษฐา กมลวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส สท.

4. รายงานผลการศึกษาเรื่อง “โครงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) ระยะที่ 2 (พ.ศ.2550 - 2554)” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ดำเนินการเสวนา : รองศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ห้องที่ 2 : ห้องประชุม Miracle Grand B

- การเสวนานำเสนอผลงานวิจัย/ผลงานด้านวิชาการที่เกี่ยวกับเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และเครือข่าย จากนักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา

1. ผลงานวิจัยเรื่อง “กอดดินโมเดล (KONGDIN MODEL) นวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนวัดกอดดิน” โดย นายชยุต พิพัฒฐาตร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกอดดิน จังหวัดระยอง

2. ผลงานวิจัยเรื่อง “การจัดชุดสวัสดิการพื้นฐาน เพื่อการดูแลเด็กด้อยโอกาส นอกระบบและเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษา” โดย ดร.นิสาพร วัฒนศัพท์ อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ และศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์ศุภสิทธิ์ พรรณนารุโณทัย อาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

3. ผลงานวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหานักเรียนอ่าน-เขียนภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบบันได 4 ขั้น” โดย นายพุมิไพโรจน์ โชติกุลศิริปัญญา และนายสรรเสริญ วีระพจนานันท์ โรงเรียนแม่वंกั จังหวัดนครสวรรค์

4. ผลงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อ เอชไอวีของพนักงานบริการทางเพศ” โดยนายสัญญา สุขขำ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสุพรรณบุรี

5. ผลงานวิจัยเรื่อง “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิดในคดียาเสพติด” โดย นางสาวสุรัสวดี กัลยาสิทธิ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ดำเนินการเสวนา : ดร.ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติฯ

ห้องที่ 3 : ห้องประชุม Miracle Grand C

- การเสวนานำเสนอผลงานที่มีความเป็นเลิศ (Good Practice) ขององค์กรภาคีเครือข่าย

1. ผลงาน “โครงการเฝ้าระวังและคุ้มครองเด็กตำบลดอนแก้ว” โดย ดร.อุบล ะไวทย์ฉวีชัย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

2. ผลงาน “โครงการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในเด็กและเยาวชน” โดย สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่

3. ผลงาน “การอบรมเชิงปฏิบัติการการให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนที่ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์และผู้ที่ได้รับผลกระทบปัญหาเอดส์” โดย นางพรทิพย์ แท่งทอง ชมรมอาสาสมัครดูแลคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วยเอดส์ ตำบลปากพูนจังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ผลงาน “ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (บ้านกลางผู้สูงอายุ)” โดย นายนคร กิติพุทธนากร นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

5. ผลงาน “โครงการสร้างสำนึกพลเมืองเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย” โดย นางสาวจิราภรณ์ ศรีถาวร รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโสกนกเต็น อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

ผู้ดำเนินการเสวนา : ดร.จิรพรรณ นฤภัทร คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิธีการถอดบทเรียน

การจัดงานประชุมวิชาการประจำปี 2557 “สร้างคน สร้างชาติ : สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม” มีการจัดกิจกรรม 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การจัดงานนิทรรศการของ สท. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาคีเครือข่าย

2. การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการภายใต้กิจกรรมหลากหลาย ประกอบด้วย

2.1 การนำเสนอวีดิทัศน์ภารกิจและผลงานที่สำคัญของ สท.

2.2 การปาฐกถาพิเศษ

2.3 การเสวนาทางวิชาการ

2.4 การนำเสนอผลงานวิจัย/ผลงานด้านวิชาการโดยนิสิต นักศึกษาจากสถาบันการศึกษา องค์กรภาคีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกับ สท. และบุคลากร สท.

2.5 การนำเสนอผลงานที่มีความเป็นเลิศ (Good Practice) ขององค์กรภาคีเครือข่ายที่ทำงานกับกลุ่มเป้าหมายและอยู่ในพื้นที่

2.6 การยกย่องบุคคลและองค์กรที่ทำงานร่วมกับ สท.

การถอดบทเรียนครั้งนี้จะเป็นในข้อ 2.1 – 2.6 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) สท. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดงานประชุมวิชาการประจำปี 2557 โดยตัวแทนมาจากสำนัก/กอง โดยประชุมเพื่อกำหนดกรอบและทิศทาง กิจกรรมของงาน
- 2) สท. ประกาศการส่งผลงานเพื่อนำเสนอการประชุมวิชาการประจำปี 2557 ของ สท.
- 3) มีการคัดเลือกผลงานที่ส่งเข้ามาพร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงผลงานก่อนจัดทำรูปเล่ม
- 4) รวบรวมผลงานวิชาการ/งานวิจัยจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภายนอก ระหว่างปี 2554 – 2556 ประชุมทีมถอดบทเรียนเพื่อพิจารณาผลงาน วางกรอบการถอดบทเรียน
- 5) วางแผนและเตรียมการถอดบทเรียนงานประชุมวิชาการประจำปี 2557 สท. กำหนดกรอบแนวคิด เทคนิค ระยะเวลาการทำงาน
- 6) กรอบแนวคิดการถอดบทเรียนงานประชุมวิชาการประจำปี 2557

